

LBRIS

We know
books

SAMARITEANUL

„Mergi și fă și tu la fel!”

Descoperirea lui Dumnezeu în gesturile omenești

Galaxia Gutenberg
Târgu-Lăpuș 2022

CUVÂNT ÎNAINTE.....	7
INTRODUCERE.....	9
1. „Ciudata” istorie umană între vremelnicie și veșnicie?	15
2. Un samaritean oarecare	21
2.1. Contextul parabolei	22
2.2. <i>Ce este scris în Lege? Cum citești?</i>	
Fundalul biblic al parabolei: <i>Dt 6,4 și Lev 19,18</i>	27
2.3. „Ascultă, Israel! Domnul Dumnezeu nostru este <i>singurul Domn</i> ”. Textul biblic din <i>Dt 6,1-25</i>	30
2.3.1. Crezul fundamental al poporului evreu.....	32
2.3.2. Un singur Dumnezeu.....	33
2.3.3. „Ascultă, Israel!”	33
2.3.4. „Să-l iubești pe Domnul Dumnezeuul tău!”	34
2.3.5. „Ai grijă să nu-l uiți pe Domnul!”	36
2.4. „Fiți sfinți, căci sfânt sunt eu, Domnul Dumnezeuul <i>vostru!</i> ”. Textul biblic din <i>Lev 19,1-18</i>	38
2.4.1. „Să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți!”	40
2.4.2. Câteva detalii contextuale vizavi de <i>Lev 19,1-18</i> ...	41
2.4.3. „...ca pe tine însuți!”	44
2.5. Răspunsul legistului.....	48
2.6. Contextul uman, cultural și religios al parabolei.....	50
2.6.1. Actorii principali.....	50
2.6.2. Actorii secundari.....	52
Omul maltratat.....	53
Tâlharii	57
Preotul.....	58
Levitul	61
Samariteanul.....	62
Hangiul	66
2.7. A face bine altora – ocazie de a-l experimenta pe Dumnezeu.....	67
3. „Mergi să fă și tu la fel... tot ce [nu] ați făcut... ..	73
3.1. Veșnicia, între judecată (krisis) și discernământ (dia-krisis)	75

3.2. Judecata finală în ansamblul cap. 25 din <i>Evangelhia după Matei</i>	75
3.3. „Atunci se va arăta semnul Fiului Omului”	76
3.4. Venirea Fiului Omului: premisele și consecințele întâlnirii cu El (<i>Mt 24,1-31</i>)	79
3.5. Momentul este aproape	81
3.6. A avea discernământ înseamnă a veghea	84
A vedea (a observa)	85
A fi vigilent	86
A fi prevăzător	88
A investi totul, premisă pentru a dobândi peste așteptări	91
Discernământul autentic și concret „evită” omisiunea (voluntară și nu de puține ori și pe cea involuntară)	93
3.7. „Tot ce [nu] ați făcut unuia dintre aceștia mici, mie [nu] mi-ați făcut”	94
3.8. „Veniți, binecuvântații Tatălui meu, moșteniți împărăția”	96
3.9. „Când te-am văzut... ?”	98
4. „Mergi și fă și tu... tot ceea ce ați făcut celor mai mici, mie mi-ați făcut”	103
4.1. <i>Excursus</i>	105
4.1.2. „Iubirea nu încetează niciodată”	106
„Dacă nu am iubire, nimic nu sunt”	108
4.1.3. „Dumnezeu este iubire” – <i>1In 4,7-19</i>	111
4.1.4. Oricine iubește, îl (re)cunoaște pe Dumnezeu	114
4.1.4. Iubirea este de la Dumnezeu, căci „Dumnezeu este iubire”	116
EPILOG	119
BIBLIOGRAFIE	127

1. „Ciudata” istorie umană între vremelnicie și veșnicie?¹

Experiența prin care a trecut omenirea în pandemie (din multe puncte de vedere, o noutate în istorie) dezvăluie încă o dată adevărul profund al fragilității condiției umane. Poate că niciodată ca acum conștientizarea acestei

fragilități nu este rezultatul unei reflecții filosofice complicate, ci al unei experiențe vizibile tuturor. Nu puțini dintre cei care au fost nevoiți să facă această constatare au reactivat diferite tipuri de reflecție existențială. Printre acestea este și una asupra vieții umane: ce este viața în fața a tot ceea ce se întâmplă? Cât de mult contează viața mea și a celor dragi mie în fața nu doar a unor catastrofe majore, dar și a unor ființe minuscule, cum ar fi un virus? Mai mult: are această viață un orizont pentru care merită să trăiești? Se sfârșește în mod tragic prin moartea trupului? Nu mai sunt importante nici gesturile fundamentale referitoare la suferință și la moarte, de vreme ce ele pot fi interzise?

---

¹ O bună parte din acest prim capitol, care a stat, de fapt, la baza a ceea ce este dezvoltat în aceste pagini, a fost publicat în *Parola & Parole*, Periodico dell'Associazione Biblica della Svizzera Italiana, Martie 2022, 69-86. Textul de față a fost completat cu alte detalii menite să sporească înțelegerea mai profundă a textului parabolei samariteanului milostiv, lucru dorit și prin adăugarea celorlalte texte și a reflecțiilor pe care acestea le provoacă în aceeași idee a parabolei lucane.

Dacă răspunsurile la aceste întrebări și la multe altele de acest fel se opresc pe pragul morții, atunci tot ceea ce facem cât trăim poate fi făcut doar pe baza interesului propriu, adică egoismul egolatru poate deveni ușor legea fundamentală a vieții. Iar acest ultim lucru menționat pare a fi ceea ce stă în spatele războiului greu de înțeles din Ucraina.

Dar, din ce se pare, însăși constatarea fragilității umane devine din nou „declanșatorul” unei nevoi care sălășluiește în adâncul inimii umane, și anume nevoia de „dincolo de”, de *mai mult*. O vedem (re)apărând discret, delicat, dar totuși într-un mod cât se poate de evident. E posibil să pară ciudat pentru unii să audă acest lucru și destul de șocant pentru alții. Dar viața umană obișnuită, cea care nu e cosmetizată, devine din nou - în ciuda aparentei sale banalități - dovada unei realități care o conține și care o depășește în același timp. Încă o dată, fragilitatea umană, vremelnicia ei, se dovedește a fi - destul de ciudat - o referință, aproape un strigăt al veșniciei; iar nevoile, trebuințele vremelnice ale oamenilor se dovedesc, iar, a fi o dovadă a existenței lui Dumnezeu.

Ce ciudat!, ar putea spune unii. Dar poate că și mai ciudat este faptul că omenirea nu a învățat încă această atât de simplă și totodată extraordinară dinamică a prezenței ascunse a lui Dumnezeu în cele mai normale sau banale situații ale vieții! Istoria învață că omul din istorie nu a învățat mare lucru. Nu, ceea ce spunem nu este deloc ceva „nou sub soare”².

---

² La numerele 56-67 din Enciclica *Fratelli tutti*, Papa Francisc aduce câteva exemple biblice care reflectă această realitate ciudată, dar mereu prezentă în istoria omenirii, indiferent de orice diferențiere etnică, rasială sau religioasă.

Un exemplu în acest sens este și ceea ce relatează evanghelistul Luca în capitolul 10,29-37, în cunoscuta „parabolă a bunului samaritean”³. Prin urmare, ar fi util să reflectăm încă o dată, și poate din perspectiva tocmai menționată, asupra acestei parabole, pentru a vedea cum pe de o parte, fragilitatea umană – în toate aspectele ei, chiar și în cele mai tragice (acestea din urmă nefiind deloc de dorit, nici de căutat de dragul a ceea ce poate revela) – este o evidență, dar mai ales atitudinile și simplele gesturi de omenitate, pe de altă parte, pot deveni o adevărată ocazie de a-l experimenta pe Dumnezeu. Dar toate aceste potențialități pot fi ratate cu ușurință din te miri ce motive.

Parabola, încă o dată să fie spus, este o excelentă oglindă și totodată o sinteză a unei omenități care traversează istoria având mereu și în orice situație ocazia să se autodepășească sau, ca alternativă, să-și dovedească nivelul de „puțină-omenitate” la care poate decade dacă nu este atentă, dacă nu poartă de grijă să rămână, să fie mereu mai mult: a fi om, dincolo de orice diferențiere ideologică, politică, etnică sau chiar religioasă.

Pe de altă parte, parabola respectivă e doar un exemplu referitor la cum se poate rămâne oameni făcând gesturi

---

³ Unii exegeți susțin că acest pasaj este mai degrabă o narațiune exemplară (H. SCHÜRMAN, *Il vangelo di Luca (Parte prima, tomo secondo)*, Brescia 1998, 224-225; F. BOVON, *Vangelo di Luca*, 2, Brescia 2007, 104-105), sau o narațiune parabolică (S. GRASSO, *Luca*, Roma 1999, 315) sau, așa cum este numită de obicei, o parabolă (G. ROSSÈ, *Il Vangelo di Luca. Commento esegetico e teologico*, Roma 1999, 405-411; J. B. GREEN, *The Gospel of Luke*, Grand Rapids, MI 1997, 424-432 și alții). Întrucât nu este aici locul pentru a discuta despre genul literar al textului, se va folosi denumirea clasică de „parabola bunului samaritean”, ținând cont de nuanțele posibilităților interpretative propuse de cercetători.

simple, dar pline de consistență interioară. Evangheliile abundă de astfel de gesturi, autorii sugerând de fiecare dată cât este de important să nu fie ratate niciodată acele ocazii care pot deveni salvatoare atât pentru „beneficiarul” faptelor de generozitate (sau de milostenie), cât mai ales pentru cel care le face nu doar pentru că ajută, ci, ajutând, să-l poată experimenta chiar pe Dumnezeu.

În acest sens, un alt text exemplificativ al dinamicii „fapte de generozitate = experiență de Dumnezeu” poate fi cel din *Mt* 25,31-46, cunoscut de toți, mai ales prin prisma reprezentării făcute de Michelangelo Buonarotti în Capela Sixtină, și anume „Judecata Finală”. Sunt multe similitudini de conținut și de idei între cele două texte. Aș îndrăzni să spun că *Mt* 25 este dilatarea textului din *Lc* 10, întrucât enumeră mai multe posibilități de a nu rata niciodată ocazia de a fi, în viața concretă, banală sau care pare ne semnificativă, un samaritean milostiv față de atâtea și atâtea nevoi pe care le au oamenii. Și – repet – nu doar dintr-o atitudine de filantropie (nu ar fi nici asta puțin), ci mai ales fiind convins că a veni în ajutorul celui aflat în nevoie (nu are importanță cauza acelei nevoi) devine o ocazie de a-l experimenta pe Dumnezeu.

De altfel, această dinamică este explicit remarcată de autorul Primei Scrisori a Sf. Ioan, când afirmă că: „oricine iubește este născut din Dumnezeu și-l **cunoaște** pe Dumnezeu. Cine nu iubește, nu l-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este iubire” (*In* 4,7-8). Ori această iubire atât de mult menționată în acest text nu este iubirea de posesie (erotică, s-ar putea zice), adică aceea care vrea pentru sine; este vorba de iubirea agapică (*agápe*): acest tip de iubire este Dumnezeu. Se întrevede,

LIBRIS We know books

așadar, că este vorba de iubire care se dăruiește, care are în vedere nevoia celuilalt, nu cea personală. De altfel, autorul textului menționat o spusese cu câteva versete înainte: „Dacă cineva are bogățiile lumii și-l vede pe fratele său în nevoi și își închide inima față de el, cum poate să rămână în acela iubirea lui Dumnezeu?”

Asemenea lui Ioan, și sf. Paul remarcă această dinamică potrivit căreia „deschiderea în iubire către celălalt” e „prima dintre toate”, așa cum se poate citi în bine-cunoscutul „imn al iubirii” din *1Cor* 13. Și acest text poate fi considerat, din acest unchi, o dezvoltare fie a parabolei samariteanului milostiv, fie și a „binecuvântărilor” din *Mt* 25 care, milostivindu-se de nevoile oamenilor pe care i-au ajutat, nu au ratat ocazia de a vedea în vremelnicia situațiilor de viață umană veșnicia lui Dumnezeu făcând simple gesturi de milă față de cei aflați în nevoi.

2. Un samaritean oarecare

Textul parabolei din Lc 10, 25-37⁴

²⁵ Și iată că un legist⁵ s-a ridicat ca să-l pună la încercare⁶, spunând: „Învățătorule, ce să fac ca viața veșnică să o moștenesc?” ²⁶ El, dar, i-a zis: „În *Lege* ce este scris? Cum citești?”

²⁷ Acesta, răspunzând, a zis: „Să-l iubești pe Domnul

Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău și pe aproapele tău ca pe tine însuși!” ²⁸ El i-a spus: „Corect ai răspuns, aceasta fă și vei trăi!”

²⁹ Acela însă, voind să se justifice pe sine însuși, i-a spus lui Isus: „Și cine este aproapele meu?”

³⁰ Reluând, Isus a zis: „Un om oarecare cobora de la Ierusalim la

⁴ Traducerea textului biblic și notele textuale redau, în general, alegerile făcute și adoptate de ediția *Biblia*, traducere, introducere și note de pr. Alois Bulai & pr. Eduard Patrașcu, Departamentul de Cercetare Biblică, Iași 2020. Totuși, am preferat aici să redau textul într-o variantă cât se poate de literală pentru ca apoi să poată fi surprinse nuanțele din comentariu.

⁵ Expresia din limba română „învățat al Legii” redă un singur cuvânt din greacă, *nomikós*, cu foarte mare probabilitate fiind vorba de cineva care cunoștea și/sau studia *Legea*. (ptr. termenul folosit aici, cfr. p. 23, nota 14).

⁶ Lit.: „să-l ispitească”.

⁷ O alta traducere a acestei întrebări – deși oarecum „forțată” – ar putea fi și aceasta: „Și oricine/oricare este aproapele meu?”. Redau această puțin probabilă variantă doar pentru a menționa faptul că morfemul „cine” va apărea de mai multe ori în textul de față și, pentru reflecția noastră, devine de o importanță deosebită.

Ierihon ⁸ și a căzut ⁹ printre tâlhari și care, după ce l-au dezbrăcat și cu răni l-au acoperit, au plecat, lăsându-l pe jumătate mort.

³¹ Dar, prin coincidență, un preot oarecare cobora pe drumul acela, și, văzându-l, a trecut pe partea cealaltă [a drumului].

³² La fel, dar, și un levit, [fiind] lângă locul [acela], venind și văzându-l, pe partea cealaltă [a drumului].

³³ Dar un samaritean oarecare, ce călătorea, a venit lângă el și, văzându-l, i s-a făcut milă ¹⁰.

³⁴ Și apropiindu-se, i-a legat traumele turnând untdelemn și vin; deci, urcându-l pe animalul său de povară, l-a dus la un han și avut grijă de el.

³⁵ Și în ziua următoare, scoțând, a dat doi *dinári*, i-a dat han-giului și i-a spus: «Ai grijă de el și ceea ce vei mai cheltui, eu la întoarcerea mea îți voi da!».

³⁶ Cine dintre aceștia trei crezi că a devenit aproapele celui căzut între tâlhari?»

³⁷ El a răspuns: „Cel care a făcut milostivire cu el” ¹¹. I-a spus dar Isus: „Mergi, și tu fă în mod asemănător ^{12!}”.

2.1. Contextul parabolei

Luca, singurul evanghelist care ne încredințează această „poveste” din viața lui Isus ¹³, o plasează pe fundalul unei

⁸ *Ierihon* (= „orașul palmierilor”). Se află în Valea Jordanului, la 25 km est de Ierusalim, la o diferență de nivel de peste 1.000 m.

⁹ Verbul din limba greacă sugerează și ideea de „a dat de niște tâlhari”, „a întâlnit [dintr-o întâmplare nefericită] tâlhari”.

¹⁰ Literal, „i s-au mișcat măruntaiele”.

¹¹ Lit.: „cel care a făcut îndurare cu el”.

¹² Adverbul din textul grec, *omoios*, are o nuanță mult mai consistentă decât reușește să o redea expresia adverbială „la fel”, destul de vagă și oarecum neutră. Fapt pentru care am preferat varianta de față.

¹³ Mai mulți comentatori discută dacă această parabolă a fost spusă de Isus, dacă ceea ce se povestește s-a întâmplat cu adevărat (astfel G. ROSSÈ, 408) sau dacă este o relatare inventată de autor, deci un fapt redacțional (astfel L. SABOURIN, *Il Vangelo di Luca*, Roma 1989, 245). Cei care consideră această discuție ca fiind crucială, pot consulta comentariile menționate pe parcursul acestei reflecții sau altele. Pentru această reflecție, textul este luat pentru ceea ce este și pentru ceea ce poate transmite.

discuții între un învățat al Legii¹⁴ și Învățătorul. Mai mult, și acest dialog se înscrie într-un context bine determinat și, se pare că – având în vedere comparația cu contextul evangheliilor după Marcu și după Matei –, cel de-al treilea evanghelist a dorit să includă discursul despre viața veșnică în contextul unei misiuni de vestire a Evangheliei care nu-i privește doar pe cei doisprezece oameni din micul grup al lui Isus (ca în Lc 9,1 șu), ci și pe cei șaptezeci și doi¹⁵ de trimiși, acest număr din urmă părând să-i semnifice pe toți oamenii de bunăvoință, din toate timpurile, care acceptă învățătura lui Isus.

Ori, fundalul trimiterii în misiune, coroborat cu contextul și mai larg al călătoriei lui Isus la Ierusalim - rezultat al deciziei sale ferme (9,51.57) - au ca mesaj idea de acceptare/neacceptare a lui Isus și a trimișilor săi. Acest lucru se poate vedea deja în atitudinea unor samariteni; apoi este sugerat în instrucțiunile pe care Isus le dă mesagerilor (10,3.5.10.16). Primirea sau neprimirea devin criteriu de discernământ pentru soarta finală a fiecărei persoane și, deci, a fiecărei comunități. Orașele menționate în v. 13-15 din capitolul de față sunt exemple în acest sens, așa cum e și simbolică prietenoasă comunitate familial(r)ă a Martei și a Mariei (v. 38-42).

---

¹⁴ Termenul folosit de Luca 10,25 este *nomikós*, deci nu este vorba de scribul (cunoscător al Legii) din Mc 12:28, ci de cineva care este recunoscut într-un fel ca expert (cf. Lc 11:52.53). Pentru a înțelege mai ușor sfera de cuprindere a termenului folosit aici, traducerea termenului „legist” de către F. BOVON (*op.cit.* 105) ar putea fi foarte sugestivă. Nuanța ar putea fi destul de dură, dar contextul pare să-i dea dreptate lui Bovon. Ea va fi folosită aici întotdeauna pentru a sublinia că în v. 25 șu există un contrast, nu neapărat la nivel terminologic, ci mai degrabă la nivelul mesajului lui *nomikós* (învățătorul legii), pe de o parte, și cel al lui *didaskalos* (Învățătorul, Isus), pe de altă parte, și, prin urmare, pentru a descoperi miezul profund al mesajului lui Luca.

¹⁵ Cfr. Rossé, 372-373 pentru discuția despre câți ar fi putut fi de fapt (70 sau 72) și semnificația lor.